

ועדת גורן

פרוטוקול

מישיבה מיום 23.3.2010

נוכחים: חברי הועדה:

כב' השופט (בדימוס) אורי גורן, יו"ר הועדה
כב' השופט (בדימוס) ד"ר גבריאל קלינג
מר אביגדור קהלני
מר עוזי לוי
פרופ' פרופ' יוסי תמיר
פרופ' פרופ' ערן דולב

משקיף מטעם משהב"ט:

עו"ד נחמה פרלמן

משקיף מטעם משרד האוצר:

מר עופר מרגלית

משקיף מטעם צה"ל:

מר יצחק פוקס

מרכז הוועדה:

מר אביהו דיסטלמן

הופיע בפני הוועדה:

הרמטכ"ל- רב אלוף גבי אשכנזי

נוכחים נוספים:

מר קותי מור- ראש אגף שיקום נכים במשרד הביטחון

מר אריה מועלם- ראש אגף משפחות והנצחה

במשרד הביטחון

מר חיים בר- יו"ר ארגון נכי צה"ל

מר זאב וייסמן- סגן ראש אגף שיקום

אל"מ יאיר בן שלום- רמ"ח נפגעים

מר זאב פיינר- דובר הוועדה

גב' טל שמאי- מזכירת הוועדה

גורמים נוספים

הופעתו של הרמטכ"ל, רב אלוף גבי אשכנזי, בפני חברי הוועדה

א. גורן, יו"ר: אנחנו מקפידים להתחיל בזמן ואנחנו ממשיכים במסורת זאת.

וועדה ציבורית זו, שמונתה ע"י הממשלה, החליטה משיבתה הראשונה, לקיים את הדיונים בדיונים פתוחים, מה שקוראים אצלנו בשפה המקצועית open court, כדי שהציבור יראה שהוועדה אין לה שום סודות בפני הציבור והיא משתדלת להגיע ליידע מרבי כדי שנוכל להגיש לממשלה דו"ח יעיל שנקווה שהוא יאומץ בסופו של דבר, אם המסקנות תהיינה מקובלות על כל הציבור.

אנחנו מודים לך שבאת, למרות לוח הזמנים הדי עמוס שיש לך, וההופעה שלך חשובה הן בתוקף תפקידך הקודם כמנכ"ל משהב"ט והידע שצברת שם, והן כראש המטה הכללי של צה"ל.

תרשה לי להציג בפניך את חברי הוועדה: מר עוזי לוי, שהוא איש אוצר לשעבר והיום הוא עושה עסקים פרטיים, אבל הידע שלו בנושא תפקידי משהב"ט הוא לעזר רב לוועדה; פרופ' יוסי תמיר, הוא פרופ' לעבודה סוציאלית שהוא מכסה את השטח הזה בדיוני הוועדה. הוא מומחה גדול במקצועו; את גיבור ישראל אביגדור קהלני, אני לא צריך להציג. אין אדם במדינה שלא מכיר אותו ואת מעלליו; פרופ' ערן דולב, היה קצין רפואה ראשי וגם את שמעו שמעת; וד"ר גבריאל קלינג, סגן נשיא בימ"ש המחוזי בת"א בדימוס, שחבר בוועדה יותר בנושאים שהמומחיות המשפטית שלו, דהיינו דיני הנזיקין והשלכתם על מסקנות הוועדה; והח"מ, כמו שנאמר, שהיה שופט צבאי במילואים, 16 שנה בעזה כשופט צבאי ואח"כ שופט אזרחי עד פרישתו.

מצורפים לוועדה גם יועצים רשמיים, עפ"י החלטות הממשלה: יש נציגים מטעם אגף נכי צה"ל במשהב"ט, קותי ומר מועלם; אנשי הצבא, אנשי האוצר, אנשי אגף הנכים ובמיוחד יש לציין את הנציג שלך בוועדה, המשקיף, את תא"ל פוקסי, שבאמת עוזר לנו מאוד בוועדה; אחרון חביב, מרכז הוועדה (אני לא יודע אם הכרת אותו בצבא), היה קצין קשר ראשי ולמרות השם שמופיע פה, אביהו דיסטלמן, קוראים לו סאשה.

כן משתתפים בכל ישיבות הוועדה, נציגי נכי צה"ל והם מקדימים גם את הפרוטוקול שאנחנו מכניסים לאתר האינטרנט – כל הפרוטוקולים של הוועדה הם באתר האינטרנט, פתוחים לציבור, אבל לארגון נכי צה"ל אין סבלות בשבוע שחולף עד שנכנס הפרוטוקול, אז יש נציג שמצלם את המצגות כאן, ותמיד יש משמר שלהם, והם באמת גם עוזרים לנו והופיעו בפנינו, ועוד נאפשר להם בעתיד גם השלמה לעדות, שהם ביקשו, מאחר והם חושבים שיש להם מה להוסיף בנושא הזה.

אחרי ההקדמה הארוכה הזאת, אדוני הרמטכ"ל, נבקש אותך שתתחיל בסקירה.

הרמטכ"ל אשכנזי: באמת תודה על ההזדמנות להופיע בוועדה. אני רואה חובה להיות כאן, ואני מברך גם על כך שכל האנשים המכובדים הסכימו לקחת עליהם לטפל בנושא המורכב ואולי אפילו הטעון משהו, בכל מה שקשור לחובה שיש למערכת הביטחון, לצה"ל, למדינה הייתי אומר, בכל מה שקשור לתגמול והטיפול במשרתיה.

לפני שאני אתייחס לגופם של דברים, אני רוצה לומר כמה דברים ברקע גם מתוקף העובדה שלא רק שהייתי מנכ"ל

והיום אני מפקד הצבא, אלא בעיקר שקרוב לארבעה עשורים, התחלתי כחייל בצה"ל, ובמידה רבה אני גם שייך לארגון הזה – לצערי גם אני נפגעת ומכיר את העולם הזה בתוקף הנסיבות, גם כמי ששייך אליו.

ראשית, אני רוצה לומר כמה מילים במובן הערכי, אני חושב שחשוב לומר אותם, מפני שבסופו של דבר כל מה שאנחנו עוסקים בו, איננו ביטוי רק בצד החומרי שלו, אלא אני חושב שצריך לנסות להניח את התשתית הערכית, אולי, שעל בסיסה אני חושב שצריך להבין את החובה, לפי דעתי, של המדינה אל מול משרתיה, במובן הרחב.

אנחנו מגדלים את החיילים והמפקדים בצה"ל, ואנחנו כך מחנכים, שילוב של נורמות מקצועיות-מבצעיות מאוד גדולות, אבל בעיקר עם דרישות מוסריות-ערכיות גם מעצמינו וגם מפקודינו.

הדברים האלה באים לידי ביטוי גם בהתנהלות היומית שלנו, גם בהתמודדות של המפקדים והחיילים עם מכלול העשייה הצבאית ובעיקר בנכונות של המשרתים – זה לב-ליבו של העניין – בנכונות של המשרתים להקריב את חייהם ואת גופם, הלכה למעשה, במהלך ביצוע המשימות שלהם. ואני אומר 'משימות' במובן הרחב, למען חובת השירות למדינה, לחברים, למה שהם מבינים שהם נדרשים.

אני חושב שבמובן הזה, השירות הצבאי הוא שירות ייחודי. אני בכוונה משתמש במילה 'שירות' ו'צבאי'. אני לא מכיר שום משלח יד אחר, שום עיסוק אחר, שום ארגון אחר שתובע מאנשים את התביעה הזו. שום מקום עבודה לא תובע מהאיש להקריב את חייו בשביל מקום העבודה. במובן הזה, השירות הצבאי אני חושב, אולי כמו חלק מהשירותים הביטחוניים

האחרים, אני חושב שהוא ייחודי.
הדבר הזה מחייב גם אותנו, לא רק את המשרתים בארגון.
במובן הזה, ההכרה הייחודית הזאת זכתה לביטוי, אני חושב,
לא רק במדינת ישראל. בבואנו לדון בסוגיה הזאת, אנחנו
צריכים להבין את הדבר הזה לעומק. זה לא עוד מקום
עבודה, זה לא עוד עיסוק – זה משהו אחר.

יותר מזה אני רוצה לומר, ואני שמח שבמדינת ישראל
ובמערכת הביטחון ובמיוחד בצה"ל, המחויבות הזאת
מתורגמת באופן, אני חושב, שאין לזה הרבה דוגמאות
בעולם. אבל החוזה הבסיסי שלנו הוא, זה שאנחנו מכינים את
האנשים שלנו, מחובתנו להגדיר להם את הדברים ברור, לתת
להם את הכלים, את המשאבים להתכונן ולהצליח במשימה,
ולשלוח אותם, לצפות שהם יבצעו אותה גם אם במהלכה הם
ייהרגו או ייפצעו.

הנכונות שלהם, מבוססת גם על ההבנה שאנחנו מגדירים להם
משימות, ברור, נותנים להם את הכלים, המשאבים, אימונים,
תורות לחימה. אבל לא פחות חשוב מזה, שכש לפני שאנחנו
שולחים אותם, הם יודעים שגם אחרי שהם ילכו, אם יקרה
להם משהו, חלילה הם לא יחזרו או משפחותיהם יישארו
בלעדיהם – בין אם זה חייל בסדיר או במילואים או בקבע –
או אם ייפצעו, המחויבות שלנו לא נעצרת אחת שהם עברו את
הגדר. להיפך, גם כשהם חוזרים. אני שמח שיש לזה ביטוי
אולי יוצא דופן, דווקא במדינת ישראל, בהיכרותי את
השירותים האחרים בעולם.

הדבר הזה חשוב שבעתיים, בגלל שאני חושב שגם מי שלא
שירת בצבא, מבין שהנושא הזה מועצם, בגלל העובדה המאוד
פשוטה: היתרון האמיתי של צה"ל, באמת, שקובע את איכות

ביצועיו היא איכות האנשים שיש לו. התלות שלנו באיכות כ"א היא דרמטית. פני הצבא כפני משרתיו. כל מי שהיה בצבא, יודע שההבדל האמיתי בין יחידה א' ליחידה ב', בסוף זה מי שמוביל אותה – זה לא רק החיילים, זה גם המפקדים. ובמובן הזה, הטיפול באנשים הוא מרכז ההוויה של צה"ל, והטיפול באנשים הוא נושא מאוד מרכזי בעיסוק שלנו. אחד המבחנים המרכזיים שלנו ושל המפקדים בכל הרמות, זה באמת הטיפול באנשים.

מרכיב נוסף, צה"ל הוא צבא העם במובן הרחב שלו, והכוונה היא לגייס את מרבית האנשים שיכולים להתגייס לצה"ל, למעט מי שלא מתגייס, בגישה מרחיבה, לשלב אוכלוסיות רבות ככל שניתן – תוך ראייה ביטחונית, אבל לא רק, גם לאומית, גם חברתית, לאפשר לכולם הזדמנות שווה. אני יכול לומר לכם, גם כשהייתי חייל וגם כשהייתי מפקד וגם היום כמפקד הצבא, כלל המתגייסים שמגיעים היום לשערי הצבא – מתגייסים בידיעה שצה"ל אחראי להם, רוצה אותם, דואג להם ויעמוד לצידם לכל אורך השירות. האחריות של צה"ל ושל מערכת הביטחון, לפי דעתי, כלפי המשרתים, היא ערך עליון שמנחה את כולנו. כמובן שאנחנו צריכים לדעת לפרט אותו, אבל היא ערך עליון. זה לא איזו מערכת, זה שירות בצבא והשירות בצבא זה במידה רבה, סיפור על אנשים. בסוף, זה הדבר המרכזי שלנו!

הגיוס לפי חוק, לפי דעתי, משית על צה"ל, אני חושב גם על המדינה, חובה ערכית ומוסרית לתמוך את כל המשרתים, לאורך כל השירות. זאת הסיבה שאנחנו בצה"ל עושים גם דברים אחרים, שלא עושים בצבאות אחרים. אצלנו, חיילים שבאים ממשפחות הרוסות, עם רקע סוציו-

אקונומי נמוך, מקבלים סיוע בשביל לסיים שירות. אנחנו מעמידים למשפחות שלהם כסף, ולא מעט.

חיילים בודדים שבנסיבות אחרות לא יכלו לשרת, משרתים היום בצה"ל, מהטעמים שפירטתי לכם היום, וגם להם אנחנו מסייעים – מדיוור ועד דברים אחרים, עולים ואפשר לדבר על מקרים נוספים.

כל אלה הם ביטויים לאופן שבו אנחנו מבינים את המשמעות של צבא העם, ושל המחויבות שלנו לכל האנשים. ולכן, המחויבות הזאת, לאנשים שאנחנו מוציאים לפעילות הצבאית, בחובה, בקבע ובמילואים, היא מוחלטת. בבסיסה, החובה המוסרית והערכית – כלפיהם, כלפי המשפחות שלהם ולא פחות חשוב בעיניי (ואני חושב שגם הוועדה צריכה לראות את זה לנגד עיניה), כלפי הדורות של החיילים הבאים. ואני חושב שכל דבר שאתם תחליטו, תהיה לו השלכה גם על הדורות הבאים.

אני חושב שבסופו של דבר, אני אציג עמדה שאני מקווה, שתתיישב גם עם מה שהוועדה רוצה לברר או לסכם בתוקף המנדט שלה.

באשר להכרה ולשיקום. אני חושב שהגיוס לצה"ל עפ"י חוק, משית על המערכת, כולנו, חובה מוסרית לתמוך את משרתי הקבע לכל אורך שירותם, לעמוד לצידם בכל הנסיבות – גם המשפחתיות וגם כלכליות, בוודאי בסיבות רפואיות,

א. גורן, יו"ר: הקבע או הסדיר אמרת?

הרמטכ"ל אשכנזי: אני מדבר על החובה. חובה זה סדיר אצלנו.

חיילי החובה צריכים לקבל את כל התגמול ממשבה"ט, להכיר אותם כזכאי שיקום לכל החיים, במקרה של פציעה, מחלה או פעילות צבאית, או מחוצה לה. אין-לפי דעתי, התייחסות

גורפת.

אני רוצה לומר לחיילי החובה, שהם בעיניי נבדלים מכל האחרים בכמה דברים (אני רוצה לעמוד על זה במהירות: קודם כל, הם מתגייסים מכוח חוק. אין להם ברירה, גם אם אני שמח לבשר לכם, שבגיוס האחרות, שיעורי ההתנדבות עברו כמעט את ה-80%. יש באמת שינויי בשנה האחרונה, ברצון להתגייס; מה שיותר משמח אותי, ברצון ללכת ליחידות קרביות. אבל עדיין אנחנו לא מעמידים לאזרח או למתגייס, את האפשרות לא להתגייס. אנחנו מגייסים אותו מכוח החוק.

גם במדינת ישראל, אין שום ארגון שעושה את זה, גם לא בשירותים הביטחוניים האחרים. אף אחד לא מגייסים אותו מתוקף חוק. הוא חייב. זה רק חיילי החובה.

הדבר השני, הם לא בוחרים את העיסוק שלהם, לא איפה הם ישרתו ומה הם יהיו. אנחנו מחליטים עבורם! את זה להושיב בטנק, את זה לשים בטייסת, את זה בשייטת, את זה באפסנאות, ואת זה בחימוש ואת זה ברפואה, ואת זה בהובלה. לפי הצרכים שלנו. גם כשהוא יכול, אנחנו מחליטים עבורו משהו אחר; אנחנו קובעים היכן הוא צריך להיות. בעיניי זה דבר מאוד קריטי. הוא לא יכול לבחור במה הוא עוסק, זו לא החלטה שלו.

הדבר השני: זה איננו משלוח יד, הוא לא מתפרנס מזה, אין לו שכר והוא לא מקבל משכורת, הוא משרת – מקבל משהו בסיסי. אנחנו דואגים לכל צרכיו, במובן הכי רחב. מאוכל ועד רופא, מצידוד ועד חימוש. אחריות טוטאלית, זה הביטוי המעשי של זה. שלא לדבר שהם גם לא מבוטחים במקום אחר. אנחנו התשובה והכתובת לכל הדברים שלו.

לכן האחריות שלנו עליו, היא מגיוס ועד שחרור, במובן הכי רחב של התפישה. אני לא חושב שאפשר לגזור פה גזירה אחרת. ואני חושב שעליהם, בניגוד לאחרים, חלה אחריות מוחלטת שאיננה ניתנת, לפי דעתי, לחלוקה. ואני אומר את זה גם, נניח, באבחנה בין משרתים-לוחמים או לא (אני יכול להסביר את זה), במיוחד עם טבע המלחמות של היום, שאפשר להתווכח, יש התפתחות של תורה ומחקרים, מה זה 'לוחם טכנולוגי' מול מי שיושב מחר בטנק, ומי פוגע באויב יותר או פחות, איפה יש סיכונים, איפה אין סיכונים.

אבל מבחינתי, אני חושב שלא נכון לפתוח את הסוגיה הזאת וצריך להסתכל על זה בצורה גורפת. זאת עמדתי באשר לחיילים בחובה, ומדוע הם שונים מאחרים.

ואני חושב שהנושא הזה, כמו שאמרתי בפתיחה, אם לא נתייחס לזה ככה יהיו לזה השלכות עמוקות, באשר לאופן שבו המתגייסים, המשרתים ואלה שבעתיד צריכים להתגייס, יתפשו את המחוייבות, את האחריות שלנו לגבי מה יקרה להם במהלך השירות.

מערך המילואים – אולי בניגוד לתפישה המקובלת, אני רוצה לומר לכם, מערך המילואים זה עיקר הכוח הלוחם של צה"ל. ואם הוועדה לא היתה פתוחה, או אם תרצו, בהזדמנות יותר מתאימה, אפשר לפרט לכם את זה הלכה למעשה. באמת-באמת, כשלמדינת ישראל יש אתגר ביטחוני רחב, אנחנו איננו יודעים לעשות את זה ללא המילואים. ואני יודע שאנשים נוטים לשכוח את זה, בעיניי זאת איננה סיסמה, זה באמת עיקר עוצמתו של צה"ל ולא רק ביבשה.

המשרתים הללו, מתייצבים מתי שאנחנו קוראים להם, כשאנחנו מחליטים, גם כשזה לא נוח להם – בין אם זה

לאימון, למלחמה, לתרגיל או לכל צורך צבאי אחר. אין להם, בעניין הזה, אפשרות לומר לנו לא. כמובן שיש כללים וחוקים, אבל באופן עקרוני הם עומדים לרשותנו, מתי שאנחנו צריכים אנחנו קוראים להם, לא משנה מה הם עושים. הם מצווים לעזוב את כל, ולהגיע.

ולכן אני סבור, שגם כאן הם עושים את מה שהם עושים, מכוח הידיעה שצה"ל באמת אחראי להם וידאג להם, אם חלילה הם ייהרגו או ייפצעו. יצא לי להיות בלא מעט משפחות מילואים, של חיילי מילואים שנפלו, ולראות את המשפחות ואת הילדים הקטנים. בדרך כלל זה אנשים באמצע החיים, עם ילדים בתחילת דרכם, ואני לא יכול לתאר לכם איזו משענת המערכת הצבאית והביטחונית משמשת להם בהתמודדות עם העולם הזה שחרב עליהם.

לכן אני חושב, שבמובן הזה, גם כאן, במקרה של פגיעה בשירות, הם צריכים לקבל תגמול ע"י משהב"ט ולהכיר אותם כזכאים לכל החיים. ובמקרה של מחלה, אם יש זיקה לשירות, צריך להכיר בזה – ואם לא, אז לא. אבל באופן עקרוני, בכל מה שקשור לשירות, אני חושב שהם צריכים להיות זכאים לטיפול מכל מה שנובע מהשירות.

לגבי משרתי הקבע – משרתי הקבע – בכוונה אני נוקט במילה 'משרתיים' – גם כאן, הגם שהם לא במובן הזה כמו חיילי חובה, הם באמת לא עוסקים בעוד איזה משלח יד. אף אחד ממשרתי הקבע בצה"ל, לא תופש את מקום השירות שלו כמקום עבודה. הם גם לא נוהגים כ-נניח עובדים בשירות הציבורי, משקיעים את כל מה שצריך להשקיע בצבא, בין אם זה קרוב לחזית, או בין אם זה בת"א שצריך לשבת ולעקוב מודיעינית אחרי משהו אחר, בלי תלות בתנאים כאלה או

תנאים אחרים. ולא במקרה זה לא כד, לא במקרה אין להם זכויות להתאגד, ולא במקרה אין להם שעות נוספות ואין להם כוננות ואין להם כלום. מה שצריך, זה מה שעושים.

ולכן, אני חושב שכל מה שנובע במקרה שלהם מהשירות, צריך שבאמת יוכר. ואחרי השירות, עם תום השירות, אם זה לא נובע כתוצאה מהשירות, אז אפשר להטיל את זה על המערכת הטיפולית הרגילה, אלא אם כן יש לזה זיקה ברורה לשירות. אבל באופן עקרוני, אני חושב שלאנשי הקבע, אנחנו צריכים לתת את כל הטיפול והמענה במהלך השירות וכנובע ממנו.

נתבקשתי להתייחס לסוגיה של הלם קרב – אני חושב שלא צריך להבדיל בין פציעה גופנית לפציעה נפשית. יש מספיק מחקרים שיודעים להגדיר את זה. אני חושב שהיום, בניגוד לעבר, אנחנו מבינים את התופעה הזאת ואם זה באמת נובע כתוצאה מאירוע צבאי ואפשר באמת לשייך את זה לאירוע צבאי, אני חושב שהטיפול הזה מתחייב לא פחות או כמו פציעה גופנית אחרת.

תאונות דרכים (גם לזה נתבקשתי להתייחס) – אני לא רואה פה סיבה לעשות שינוי.

שאלו אותי באשר לכוונה של מענק חד-פעמי לזכאות של 19% - אני חושב שאפשר היה להבין, אולי, בתחילת דבריי, מה דעתי על העניין הזה. אני חושב שזאת שגיאה, לפי דעתי לא נכון לחלק את זה. למה 19% ולא 30% מחר? לי יש נכות 18%, אני חושב שאני נכה צה"ל, אני חושב שאנחנו פוגעים בתפישה הערכית. אני חושב שאנשים רוצים להיות שייכים למערכת, לא כל כך ההגדרה של האחוזים, להם חשוב שלא שכחנו אותם. חשוב להם שאנחנו חלק מהם.

אני כבר שמעתי על איזה אירוע שהיה, יום הפצועים או משהו, ובמערכת הביטחון לא הזמינו את אלה שהם 19% כי הם כבר לא- או שוקלים לא לעשות את זה. לפי דעתי זה מסר מאוד רע. אנחנו לא יכולים להוציא את האנשים מ'אוהלינו', הם שלנו והם צריכים להישאר שלנו. אני חושב שאפשר לפתור את זה בדרכים אחרות. אני חושב שזאת גם לא הבעיה המרכזית שעומדת לפנינו.

לכן אני חושב שזאת תהיה שגיאה, ואני לא ממליץ לוועדה לקבל את ההמלצה הזאת ולא על אחוז כזה ולא על אחוז אחר. אני לא מדבר על מה האחוז מעניק להם, אני מדבר על העובדה שהם צריכים להמשיך להיות שייכים. אני ער למספרים, אני מכיר את זה גם מתוקף תפקידי הקודם.

אני חושב שהבעיה כאן היא לא ארגונית פרוצדוראלית, היא עניין ערכי-תפישתי, הם חלק מאיתנו, בשר מבשרינו, אנחנו אחראים עליהם. לי מפריע, ערכית, שנגיד להם: תודה, אנחנו נפרדים פה! אני חושב שלא נכון לעשות את זה.

זכאות לרכב – גם על זה התבקשתי להתייחס, לכן אתייחס. אני מכיר את המצב הנוכחי. אני ממליץ, בנושא רכב, לקשור את זה קשר ישיר למוגבלות או לצורך של הנכה או של הפצוע להתנייד. פשוט כצורך רפואי, אם הוא מוגבל ולא יכול להתנהל מסיבה כזאת או מסיבה אחרת, שיזכה ברכב. לנייד אותו, נדאג לניידות שלו. אם כתוצאה ממה שקרה לו בשירות הוא לא יכול להתנייד, מנוע מלהתנייד, אז שננייד אותו. נקשור את זה קשר ישיר, למגבלה של הנייד.

זהו. עד כאן, מה שנתבקשתי ורציתי לומר.

כמה מילים, אני חושב. לפחות התפישה היא מאוד קוהרנטית, השאלה היא בכמה מובנים, האם ניתן לחתוך בכל

עוזי לוי:

זאת, את התפישה הכוללת והמורכבת הזאת. כי בסה"כ, כשמגיעים לנושא של המשמעויות, בסופו של דבר גם על הצבא, מבחינה תקציבית של תפישה כזו, לאורך זמן, היא עלולה לגרום לאיזשהו קונפליקט. ואני חושב שגם לנושא של המשמעויות על רקע של עלויות של התפישות הללו, אני חושב שצריך גם אותם להביא בחשבון.

כשאלות ספציפיות, האם אין מקום לאבחנה בין נסיבות (אני מאוד מתחבר לקטע של חיילי חובה, באופן אישי), אבל בדברים האחרים, האם אין קשר בין הסיבתיות לבין הצורך של המערכת לטפל לאורך זמן. זה דבר אחד.

ובקטע השני, ההתייחסות הספציפית לגבי מענק חד-פעמי, אני חושב שגם במערכת הביטחון וגם לגבי היעדים הערכיים של אגף השיקום, הניסיון הוכיח שהמהלך הראשון נתפש כמהלך מוצלח, והשאלה היא למה לא להמשיך אותו?

הרמטכ"ל אשכנזי: אני לא חושב שזו טעות לדבר גם על המשמעויות הכספיות של ההחלטות, ואני חושב שגם מהצד הזה כדאי שנזכור שמדינת ישראל יש לה צבא גדול בסדר גודל של מדינות מכובדות במערב, 'במחירי מציאה'. אין פטנט כזה בשום מקום בעולם, שעיקר הצבא מבוסס על אנשים במילואים, בבית. אנחנו לא משלמים להם, רק כשאנחנו קוראים להם, ליום שאנחנו קוראים להם. ולסדיר, אני לא רוצה להגיד מה אנחנו משלמים להם.

אין מודל כזה בשום מקום בעולם. אין! אני מוכן שתגיד לי איפה זה קיים. לכן, במונחים של עלויות, לפי דעתי, על תקציבי המדינה, תקציב הביטחון ובוודאי המרכיב של עלות כ"א בתוכו, אני לא מכיר לזה אח ורע בשום מקום. אין לזה שום דוגמא.

אנשי החובה שלנו שמשרתים (לא נאמר פה את המספרים), אתה יודע במה הם מסתכמים וכמה הם עולים. הם לא עולים באופן בסיסי, ושאר הצבא זה מילואים. נכון, יש חלק בקבע והוא לא חלק גדול, והוא קטן כל הזמן.

לכן, גם מהצד של המרכיב של ההוצאה הכספית, אני מציע שהוועדה תקבל סקירה מה המצב כאן ובהשוואה לארגונים צבאיים אחרים בעולם.

באשר למה שאתה אמרת, אבחנות. אז צריך לדבר קונקרטי. אני באופן עקרוני, לא נגד בחינה של כל דבר קונקרטי. אם אנחנו יודעים לגזור גזירות הגיוניות, אפשר לבחון אותם אבל צריך לדבר ספציפית. אני חושב שהכל צריך להיות קשור בנסיבות. אם הנסיבות הן כתוצאה מהשירות הצבאי, אז באופן כללי, לדעתי ברור שאנחנו אחראים על הדבר הזה; אם מחר מישהו עשה, בכוונת מכוון, איזה משהו שיש בו זדון, פגיעה, משהו שאנחנו יודעים להגיד ממה זה נבע – אז אולי אפשר לעשות פה אבחנה, אני חושב שגם על זה לא יהיה וויכוח.

אבל באופן עקרוני, צריך לתאר דברים קונקרטיים. אפשר לדבר על דברים קונקרטיים ועל זה אני אהיה מוכן להתייחס. אני לא מוכן לאבחנה של קרבי, לא קרבי. אני חושב שאנחנו יודעים לגזור את זה, אני מכיר, אני חושב, יותר מכולם פה, משפחות שכולות, ואני לא מעט הלכתי למשפחות שכולות. כל ההסברים האלה מתנפצים אל מול הדבר הזה. אנחנו שלחנו את החייל לשם, בקבע, במילואים או בחובה, כי זה צורך צבאי מובהק, וקרה לו מה שקרה לו. אני לא חושב שהוא זכאי פחות ממישהו אחר.

פרופ' יוסי תמיר: יש שאלה שעומדת לפני הוועדה ולא התייחסת אליה, ודווקא

בגלל העקביות שלך בעניין הזה, של המשרתים ושל הייחודיות של הצבא, זאת השאלה שנוגעת לכל אותם גופים נוספים שמתייחסים לעניין הזה של ארגון נכי צה"ל. השאלה, אם אתה כמי שעומד בראש הצבא, יש לך עמדה לגבי העניין הזה? ואני לא מדבר באופן ייחודי, דווקא על נניח 'מוסד' או שב"כ, אלא גם על כל שאר הגופים שנמצאים לאחר מכן בסדרה, ונמנים על אותה אוכלוסייה.

הרמטכ"ל אשכנזי: אני אגיד לך באופן עקרוני, שאני חושב שצריך לייחד את משרתי החובה, חיילי החובה של צה"ל בזה. אם יש חיילי חובה במקומות אחרים, אז הם חיילי חובה. אבל באופן עקרוני, אני לא מכיר בשום אחד מהארגונים שהזכרת או לא הזכרת, מישהו שהוא דומה למעמד של חיילי החובה. אני חושב שיש לזה אבחנה מאוד ברורה, אני מציע להשתמש בזה. אני יודע להסביר את זה גם לעמיתיי מראשי הארגונים האחרים. אני חושב שזה עניין מאוד ברור. אני יכול לחזור עוד פעם על האבחנה.

יש הבדל, איזה ארגון שאתה רוצה לבחור, בין מי שמשרת בארגון הזה, לבין חייל חובה. מי שמשרת בארגונים האחרים, לא עושה את זה מתוקף חוק. אין חוק של המדינה, שמחייב אותו בגיל המסוים הזה, ללכת לשרת באותו ארגון.

החוק הזה חל רק על המשרתים בצה"ל. המדינה קבעה את זה! כשהמדינה באה וקבעה את זה, היא הבינה שהיא גם לוקחת אחריות על מה שהיא מחייבת את אזרחיה. אם המחויבות הזאת חלה על אנשים אחרים, שאני לא מודע להם, עם אופי של שירות כזה שדורש הלכה למעשה מהאיש, לעזוב את הכל, אין לך שום בחירה, אתה לא הולך ללמוד באוניברסיטה, אתה לא נוסע לחו"ל, אתה לא יכול לעשות

דבר אחר – אתה עכשיו הולך ל-3 שנים (או שנתיים וחצי או מה שיש באותו זמן) בין אם זה הוא או היא.

ואני חושב שהדבר הזה, לדעתי, קל לאבחנה. אני חושב שהוא חשוב, דווקא על רקע מה שאנחנו רואים היום בחברה הישראלית. זה לא כולם מבינים את החשיבות של השירות. אני אומר את זה, לא מצד הצורך הביטחוני, אני אומר את זה גם מהצד של אפילו צדק חברתי, אם תרצה. ואני לא מציע לפגוע פגיעה נוספת במציאות הזאת. להיפך, אם זה היה תלוי בי, אני חושב שאפשר להסדיר את המתח הזה ע"י שירות לאומי ואם למישהו זה מפריע, אז שירות אזרחי.

כל מי שהצבא רוצה, מקבל זכות בחירה ראשונה באיזה בקו"ם וירטואלי כזה, וכל השאר – מי שהצבא לא בחר, ולא משנה מה המוצא שלו: ערבי, יהודי, דרושי – מגיע לביתן של לחימה בפשע במשטרת ישראל, או לחימה בשריפות בכיבוי אש, או לחימה בתאונות דרכים או במגן דוד אדום. ואז כולם משרתים. אין שום סיבה שבן המחזור – בין אם הוא הבן שלי או הבן שלך – יפגוש את מקבילו 3 שנים לפניו בלימודים או במקום העבודה.

עכשיו, אנחנו גם לא רוצים לעשות לו אפליה נוספת. להיפך, דווקא בגלל שהוא משרת! ומה זה השירות בצבא? השירות בצבא בעצם, זה שירות שהמדינה מספקת לאזרחיה. היא לא מוכנה להפריט אותו, בצדק, כי זה ביטחון. מי יעשה אותו? חברה פרטית? עובדים זרים? החיילים שלנו. וכאן החובה למדינה.

אביגדור קהלני: הרמטכ"ל, אני חושב שמכלול התפקידים שעשית, כולל מנכ"ל משהב"ט ותפקידים אחרים כלוחם ופצוע, מאפשרת לנו לשאול אותך שאלות מקיפות.

אתה עסקת בתקציב משהב"ט, ותקציב משהב"ט כפי שהוא מוצג בפנינו כרגע, מכיל את כל המטלות של משהב"ט בתוכם התקציב של האגפים, אגף משפחות ואגף נכי צה"ל. מתוך הראיה שאנחנו מבינים, התקציב הזה – אנחנו ראינו את העקומות משנה לשנה, התקציב לשני האגפים האלה, הולך וגדל. אומרים לנו שזה גם פוגע בהתעצמות, כי לוקחים מהתקציב הזה והוא פוגע בהתעצמות וברכש וכן הלאה.

הייתי רוצה שתתייחס לנקודה זו.

שאלה שניה שיש לי אליך, דינו של איש הקבע, מה שקרה, המציאות יצרה גופים נוספים, שהם כרגע רוצים להיצמד לצה"ל. פרופ' יוסי תמיר נגע בנקודה הזו, אני רוצה טיפה לחדד אותה.

דינו של איש הקבע, נוצר מצב שהגופים הנוספים שמצטרפים לצה"ל ונשענים עליו – נוצר מצב שאנחנו מבחינים שבגילאים מסוימים קורה לאנשים, מטבע הדברים, שהם מקבלים מחלות והמחלות האלה, מגיל 40 עד 50, אנחנו רואים תופעה בעקומה עולה. ונוצר מצב, שהאיש אכן משרת את המדינה (הוא יכול לשרת בכל מקום אחר, ולא כולם נמצאים תחת איש), והעקומה הזאת של המחלות, מגיעה ל-30%, 40% אם אתה מחבר את עם תאונות (אני לא נכנס למספרים), ואני חושב שהנקודה הזו – אני אשמח מאוד אם תוכל להתייחס אליה, בסוגיה הזו, כי אנחנו מוצאים את עצמנו שהמספרים הולכים וגדלים, האגפים לא עומדים בנטל ובסופו של דבר, יש פגיעה באלה שאכן עומדים תחת אש, שהתשומת לב אליהם, הולכת ופוחתת.

הרמטכ"ל אשכנזי: לגבי המרכיב המשפחות, כמו שזה נקרא, והשיקום, אם אינני טועה מרכיב המשפחות, לפי דעתי, לא הולך וגדל

(למיטב זכרוני).

אביגדור קהלני: זה גדל עכשיו, בהחלטה של האלמנות),
הרמטכ"ל אשכנזי: אז אני מציע שתבדקו את ההחלטה הזאת ותתחקו על
איך היא התקבלה. אני חושב שמותר לכם לעסוק בזה, אם
אתם רוצים להרחיב את הזה. אני לא חושב שהיא צריכה
להשפיע על מה שאמרתי. אם ענייננו החלטות שמתקבלות, אז
גם הוועדה הרי לא תוכל להגן על החלטות שהתקבלו במעלה
הדרך. נגד זה אין לי תשובות למה היא התקבלה, ואיך. אני
חושב שאמרתי מספיק.

לכן אני לא חושב שהתקציב הזה בהכרח צריך לגדול. ובסופו
של דבר, לפי דעתי התשובה בכל מה שאני יודע לומר על עניין
המחלות (ראיתי את הנתונים גם לפני זה, מה זה גדל ואיך זה
גדל), אם זה נובע מהשירות בצבא, אז צריך לעשות. אני מכיר
את הסיפורים שאתה לא מספר פה, גם ממקומות אחרים,
נניח כתוצאה של איך יושבים ומה קורה עם הטמפ'. בסדר.
אני לא יודע להגיד שאפשר להפריד את הדבר הזה, כתוצאה
מהשירות הצבאי. אם זה מוצדק וזה באמת נכון, אז זה חלק
מהשירות. מה לעשות? לא רואה בזה איזה דבר שאני יכול
לתת על זה תשובה.

אני חושב שיש לא מעט אחרי השירות, ועל זה אני חושב
שאפשר באמת ליצור אבחנה שונה. 'אחרי השירות' אם זה לא
בהכרח נובע מהשירות. נדמה לי שהיום באופן גורף, אנחנו
עושים את זה אחרת. אפשר אולי שם ליצור איזושהי אבחנה.

פרופ' ערן דולב: קודם כל, תודה על הגישה וההצגה המאוד אינטגרטיבית, כי
חשוב מאוד בעיניי, לפחות, להתחיל ולסיים בנושא הערכי.
יחד עם זה, מטבע הדברים אני אתייחס למחלות ואני אמשיך
איפה שאביגדור התחיל.

יש מחלות שאני קורא להם 'מחלות צה"ליות'. זאת אומרת, הלם קרב, בסבירות גבוה אם לא בוודאות, לא היה מתרחש כמעט לחלוטין, שלא במסגרת הביטחוניית הזאת והאחרת. לכן אין לי בעיה עם זה. אבל הערכת או דחיית גיל הפרישה, יביא למחלות שאני מכנה אותן ביני לבין עצמי, מחלות שאינן צה"ליות. זה מחלות שיופיעו. האולקוס, לחץ הדם, הסכרת ו'חברותיהן', יופיעו.

עכשיו, אני לא מבקש, כמובן, ממך, לעשות את ההחלטה. אבל האם היה עניין לצבא, שאתה מייצג, לעשות אבחנה בין מחלות כאלה, שמופיעות באותה שכיחות בוודאי, באוכלוסיה האזרחית, והם הופיעו באנשי קבע? האם לצבא יש עניין לעשות אבחנה, של מחלות שאירעו לאנשי קבע, אך אינן, מה שאני קורא 'מחלות צה"ליות'.

הרמטכ"ל אשכנזי: ראשית, אני לא מתנגד לזה. אני חושב שנכון לבחון את זה, אם אפשר להגיד 'זה מחלה צה"לית, עם 'צ' עליה' אז אני לא פוסל את זה, אני חושב שנכון להסתכל על זה. בכלל, אני חושב שאפשר לבחון כל דבר אבל באופן עקרוני, אני מוכן לקחת את זה יותר רחוק, אני חושב שנכון, שאם יוכח שמהו ייחודי לשירות הצבאי, וכל בר-ביי-רב יכול להסכים עם המסקנה הזאת או עם העובדה הזאת, אז אפשר לעשות כאן אבחנה ובידול בינינו לבין האחרים.

לגבי גיל הפרישה, אני יותר ממסכים איתך. אני גם מספר - אני מקווה שגם האוצר ישמע את זה - כי אנחנו בימים אלו מתבקשים להאריך את גיל הפרישה, ועוד אומרים לנו שזה לא יעלה יותר. זה יעלה יותר גם יותר, לא רק מהטעם שאתה הבהרת אבל ממילא אתה מבין שאני חושב שנכון להשתחרר הכי צעירים, ואני אוחז את השור בקרניו, אני חושב שכל

התפישה שלנו זה של שתי קריירות. זאת אומרת, משרתים בצבא ואחרי זה שירות אחרי. אם רוצים לשנות את זה, אז זה שוני אחר – זה לא יהיה יותר זול, זה יהיה יותר יקר וגם נעשה דברים אחרים. אבל זאת כהערת אגב.

באשר להקשר שלך, אני בוודאי חושב שהלם קרב, במרבית המקרים שאני יכול לחשוב עליהם, זה תופעה צבאית. אני לא יכולת להגיד שמחר ממישהו ממשטרת ישראל, לא יהיה בסיטואציה קרבית וזה יקרה לו, וזה קורה בתוקף הטרור או דברים אחרים, או אולי גם הארגונים האחרים, אני לא יודע.

אבל אני חושב שאנחנו מבינים שזה מרבית הצבא. ככל שאני זוכר גם, מבחינת המספרים, אם אינני טועה, נכון להגיד ש-85% מהנכים, פחות או יותר, זה של צה"ל. במספרים, אנחנו מדברים על 15% מהארגונים האחרים? 10%? לבין 80 ומשהו של צה"ל ו-10,000 או משהו כזה, כל השאר מכזה וכזה. זאת אומרת, עדיין הגוף העיקרי והוא לצערנו, הוא צבא הגנה לישראל.

ד"ר גבריאלי קלינג: תודה על הסקירה, ואני חושב שהבהרת לנו את עמדתך,

והיא וודאי תעזור לנו בקבלת החלטותינו. אין לי שאלות.

א. גורן, יו"ר: שמענו במהלך הדיון, על ההפרדה שהיתה בין אגף שיקום נכי

צה"ל לבין אגף משפחות חיילים שנספו. מהסקירות שקיבלנו,

ההפרדה היתה הפרדה חיובית, ככה קיבלנו את הרושם. האם

זו גם דעתך?

הרמטכ"ל אשכנזי: אני לא מרגיש כל כך נוח לענות, כי אני חושב שכדאי

שמנכ"ל משהב"ט יענה על זה. אבל ככל שאני זוכר כשהייתי

מנכ"ל משהב"ט – אני הכרתי את המודל הקודם וירשתי את

המודל החדש – אני לא חשתי שזו היתה שגיאה. להיפך,

במידה מסויימת זה אפילו, אני יכול לומר, שיפר את הטיפול

כתוצאה מזה שהקטינו את היקף הבעיה, שבמקום אחד טיפלו
ובמקום אחר- זאת אומרת, לא היה אגף אחר. אני חושב
שלמיטב זכרוני, אם זכרוני אינו מטעה אותי, אז לפי דעתי
צריך להשאיר את זה במצב הנוכחי, להמשיך לטפל ב-. זהו,
אם אין יותר שאלות,

א. גורן, יו"ר: אני אסכם, שלמעשה היום היה צריך גם להשתתף שר
הביטחון, בשעה מאוחרת יותר, אבל כנראה שהוא מעבר
לאוקיאנוס, אז הוא לא יכול להשתתף. מיד אחר פסח הוא
יופיע בפנינו (יש כבר תאריך), ואח"כ ניגש לכתוב את הדו"ח.
לא נתבטל, נעמוד במשימה כפי שנקבעה, בלוח הזמנים,
ונקווה שנצליח במשימתנו.
אתה עזרת לנו מאוד היום, בתפקידנו זה, ועוד פעם, אני חוזר
ומודה לך. תודה רבה.

הרמטכ"ל אשכנזי: לסיום, אני באמת רוצה לומר, שאני בטוח שהוועדה
תעשה את עבודתה נאמנה. זה לא רק נושא טעון ורגיש אלא
באמת עסקינן פה בדיני נפשות. אני אומר לכם שבסביבה
שאנחנו חיים בה, צריך להבין שאפשר שנדרש להמשיך
ולהפעיל את הכוח הצבאי העיקרי של מדינת ישראל. זו לא
איזו קלישאה, ותזכרו שלמה שאתם עוסקים, יש השפעה לא
קטנה על הנכונות, המוכנות של ציבור לא גדל והולך של
אנשים, להמשיך ולשאת במשא הזה. הם לא עושים את זה
מהטעמים האלה כשהם מתגייסים, הם תופשים את זה כי זה
דבר ברור שידאגו להם, כי זה מה שהם ככה קולטים. אז
ה'ידאגו על זה', זה עכשיו מונח על כתפיהם.

אני מצד שני, אני מודע שבחלק מהדברים הלכנו רחוק מדי
ממה שהתכוונו, אני חושב שגם בדבריי התייחסתי איך אפשר,
אולי, ליצור כאן איזונים יותר נכונים ולהיכנס לאיזה מתחום

יותר סביר של מה שהתכוונו, כשיצאנו לדרך. אבל בתמצית, תזכרו מה 'הפרח המוגן' פה, באמת. מה ראינו לנגד עינינו, מה ראו אלה לנגד עיניהם, כשהם יצרו את המחויבות הזאת. בסוף זה הגברים והנשים במדים, בסדיר, בקבע ובמילואים, שזה הכוח הצבאי הלוחם העיקרי של צה"ל. זה לא סיסמה. זה זה. בתי הקברות מלאים בהם. ביום הזיכרון אני הולך לשים פרח על 22,600 – זה לא הכל קרה במזגנים. בסוף זה המהות, ועל זה צריך לשמור. תודה.

א. גורן, יו"ר: תודה. הישיבה נעולה.

(תום הופעתו של הרמטכ"ל רב אלוף גבי אשכנזי בפני הוועדה)

תום הישיבה.